

Vi förändrar arbetsmarknaden

Slutrapport

Uppgifter om projektet

Namn på projektet	Förstudie 3 Styrning	Startdatum	2022-09-01
Kontaktperson för projektet	David Olsson	Slutdatum	2023-04-30
Telefonnummer	0733-773810		
E-post	david.olsson@skolverket.se		

Syftet med en slutrapportering är att skapa en enhetlig struktur för insamling av information om projektet i sin helhet och ska bidra till lärande. Slutrapporten ska också underlätta spridning av resultat och metoder från Socialfondsprojekt i Sverige. I slutrapporten ombeds ni därför beskriva uppnådda resultat samt redogöra för ett antal centrala delar i projektets genomförande.

Under varje rubrik finns en inledande text om avsnittets innehåll. Det är viktigt att slutrapporten bygger på en diskuterande redogörelse.

Sammanfattning

Sammanfattningen kommer att användas av ESF-rådet i olika sammanhang. Lägg därför stor vikt vid att få en så rättvisande sammanfattning som möjligt

Kompetensförsörjning och frågor om livslångt lärande och så även lärcentrum är en komplex fråga som rör sig över flera politikområden, hanteras av och involverar en mängd aktörer på olika organisatoriska nivåer. För att bättre tillgodose individens och arbetsgivares behov av utbildning, vägledning och validering i hela landet har Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan bedrivit fem stycken förstudier finansierat av Europeiska socialfonden ESF. Inriktningen på arbetet har varit att få fördjupad kunskap och ge en samlad bild av insatser och företeelser som ger incitament till och skapar förutsättningar för en långsiktig utveckling av lärcentrum.

Denna förstudie har haft som ambition att synliggöra hinder och förutsättningar för organisation och styrning samt genom samtal med olika aktörer skapat oss en bild av lärande exempel kring långsiktig styrning och organisation av lärcentrum frågan. Förstudien har undersökt hur kommunala medel och andra styrmedel påverkar styrningen och långsiktigheten.

Resultaten i korthet

Av resultatet framgår att det saknas starka incitament för att få till långsiktigheten med lärcentrum. Statsbidragen kan endast ansökas om för ett år i taget, övriga EU-medel är projektbetonade och kommunens bidrag är beroende av den politiska nämndens prioriteringar.

Nedan följer en kort sammanfattning av vad som framkommit kring behov för en framtida utveckling av lärcentrum med fokus på långsiktighet.

Statsbidraget för lärcentrum anses av tidigare studier som betydelsefullt

En iakttagelse handlar om att det kan finnas behov att vidga villkoren för statsbidrag så att medel även kan användas för insatser som innebär att utbildningar kan matchas mot lokalt och regionalt kompetensförsörjningsbehov. För att få långsiktig strukturell kapacitet i lärcentrum frågan finns möjlighet att utreda och analysera förändringar som kan komma ifråga för att nuvarande statsbidrag och andra bidrag bättre kan motsvara lärcentrums verksamhet.

Det finns behov av statistik och bedömningar samt analyser och prognoser över kompetensförsörjningsbehov

Det finns ett behov av att kunna göra analyser och prognoser för kompetensförsörjning mer tillgängligt. En samlad bild kring kompetensförsörjningsbehov kan leda till en effektivare planering av kompetensförsörjningen och till bättre förutsättningar för att lyckas med omställningen till framtidens arbetsmarknad oavsett bransch eller utbildningsnivå.

Tydliga mål för lärcentrums verksamhet främjar långsiktig verksamhet

Det blir viktigt för lärcentrum att tydliggöra för kommunens ledning hur utbildnings- och kompetensförsörjningsbehoven ser ut och med det som grund sätta mål för och förbättringar där lärcentrum kan vara ett viktigt verktyg. Med syfte att kommunen ska kunna lyfta prioriterade utbildningsmål, identifiera sårbara grupper och inkludera effekter av hälsorelaterade risker och till exempel förbättra övergångar mellan olika studier samt studier och arbete, är det viktigt att arbeta med målstyrd verksamhet för lärcentrum.

Sprida lärandeexempel och stödmaterial kring organisering och långsiktigt finansiella lösningar för lärcentrum

Förstudien ser också att lärcentrum organiseras olika. Det finns ett behov av att ta fram lärande exempel kring hur man kan organisera frågan både till vilken nämnd och vilken betydelse den geografiska placeringen kan ha för att bättre lyckas med lärcentrum och kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Projektidé och förväntade resultat

Redogör för projektets syfte och övergripande projektmål, delmål och avsedda förväntade resultat. Har syfte, mål och målgrupp förändrats under projektiden? Varför i sådana fall? Hur många kvinnor och män har deltagit i projektet?

Samtliga förstudier, så även denna, handlar om att öka kunskapsnivån och medvetenheten hos personal hos deltagande organisationer och andra aktörer genom att de aktivt involveras i arbetet. Målet med denna förstudie är att identifiera och kartlägga förutsättningar för "huvudmän/ägande" och organisering av lärcentrum. Underlaget ska bidra till goda exempel för lärcentrum-verksamhet beträffande finansiering och styrning med syfte att nå långsiktig kapacitet.

Förstudien har tagits fram inom ramen för utlysningen; "Förstudier med fokus på lärcentrum: 2022/00240". Utlysningen anger att förstudier som beviljas medel för projekt ska bidra till att öka kunskapen om behoven lokalt, regionalt och nationellt, samt kunskapen om förutsättningar och utmaningar, inför framtida satsningar på utveckling av lärcentrum. Därtill ska förstudier inom utlysningen bidra till stärkt organisatorisk och/eller strukturell kapacitet inför framtida utlysningar avseende utveckling av lärcentrum, eller närliggande verksamhetsområden.

Kompetenskraven förändras i alla branscher som en följd av teknologisk utveckling och internationell konkurrens. Kraven för individens etablering på arbetsmarknaden är högre än tidigare och den snabba utvecklingen kräver att befintliga kunskaper kan fyllas på och uppdateras

löpande. Lärcentrum kan spela en viktig roll inom ramen för kompetensförsörjning. Förstudien har dock sett i tidigare studier så som Redovisning av uppdrag inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande (Skolverket 2022:212–1) att det råder olika sätt att styra och organisera lärcentrum på i olika delar av landet. Kommuner har i olika grad möjligheter att ta sig an och finansiera verksamhet som inte är lagstadgad, vilket också påverkar likvärdigheten i tillgång till utbildning. Förstudien har därför undersökt hur olika förutsättningar påverkar styrning och organisation.

Kortsiktigheten kan även innebära att omfattningen och inriktningen på lärcentrums verksamhet varierar över tid, vilket i sin tur gör det problematiskt för aktörer att knyta till sig och långsiktig använda sig av lärcentrums tjänster och vice versa. Den problemanalys som utgör grunden för de utmaningarna regionerna och kommunerna står inför handlar ofta om att det är skilda uppfattningar om hur lärcentrum kan prioriteras. Förstudien har därför haft som ambition att synliggöra hinder och förutsättningar för organisation och styrning samt genom samtal med olika aktörer skapat oss en bild av lärande exempel kring långsiktig styrning och organisation av lärcentrum frågan. Förstudien har undersökt hur kommunala medel och andra styrmedel påverkar styrningen och långsiktigheten. Ett område förstudien också har undersökt handlar om statsbidraget för lärcentrum. Syftet med förstudien är att fördjupa kunskapen om lokala och regionala aktörers förutsättningar och utmaningar att etablera och utveckla lärcentrum verksamhet. Syfte, mål och målgrupp för denna förstudie har varit den samma i hela genomförandet. Inga avvikelser på detta område har gjorts.

Förstudien har dessutom tagit del av de sammanställningar gällande omfattning och användning av statsbidraget som Skolverket redovisar för varje bidragsår (Skolverket (2019) Redovisning av uppdrag om statsbidrag för lärcentrum 2018, dnr 2018:613, Skolverket (2020) Redovisning av uppdrag om statsbidrag för lärcentrum 2019, dnr 2020:440, Skolverket (2021) Redovisning av uppdrag om statsbidrag för lärcentrum 2020, dnr 2021:618, Skolverket (2022) Redovisning av uppdrag om statsbidrag för lärcentrum 2020, dnr 2022:445)

Projektets resultat, mål och indikatorer

Beskriv projektets faktiska resultat i förhållande till den ursprungliga planeringen. Redogör kvantitativt och kvalitativt för t. ex. nya kunskaper och förändringar i attityder, riktlinjer och arbetssätt. Hur har projektverksamheten arbetat för att säkerställa deltagande på lika villkor för kvinnor och män?

Den ursprungliga planeringen i förstudie 3 var att identifiera och kartlägga förutsättningar för "huvudmän/ägande" och organisering av lärcentrum. Underlaget ska bidra med kunskap om finansiering och styrning med syfte att nå långsiktig kapacitet för lärcentrumverksamhet. Förstudien har belyst lärande exempel samt hinder och förutsättningar för hur lärcentrum styrs och organiseras. Förstudien har även undersökt vad det finns för ekonomiska incitament eller styrmedel som bidrar till att etablera, bibehålla eller utveckla lärcentrum, samt vad det behövs för att förbättra långsiktigheten inom lärcentrum. Nedan följer resultatet beskrivet utifrån den planeringen.

Disposition för projektets resultat, mål och indikatorer

Kapitlet har följande struktur: först presenteras vilka finansiella möjligheter som finns för lärcentrum. Förstudien fokuserar även på hinder och förutsättningar gällande statsbidraget för lärcentrum och i redovisningen redogör dels för vad vi vet genom tidigare rapporter dels vad som framkommit i förstudiens referensgruppsamtal. Redovisningen tar även upp EU medel, kommunala medel och omställningsstudiestödet och analyserar dess betydelser för lärcentrum. Därefter beskrivs organisering och styrning av lärcentrum. I den sista delen i detta resultatkapitel fokuserar förstudien på styrning och långsiktig kapacitet.

Finansiella möjligheter för lärcentrum

Nedan redovisas förstudiens resultat kring de finansiella möjligheter för lärcentrum att nå långsiktig kapacitet.

Statsbidrag för lärcentrum

Statsbidrag får lämnas till kommuner som i samverkan med andra kommuner genomför insatser för etablering av nya eller utveckling av befintliga lärcentrum. Statsbidrag lämnas för ett år i taget. Av förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum framgår att "med lärcentrum avses en verksamhet som organiseras av en eller flera kommuner och där den studerande erbjuds stöd i sitt lärande från lärare och annan personal samt ges möjlighet att möta andra studerande". Lärcentrum kan vara tillgängliga för studier inom kommunal vuxenutbildning, yrkeshögskola, universitet och högskola, eller andra utbildningsformer. Syftet med statsbidraget är att stimulera utveckling av lärcentrum i kommunerna.

Statsbidraget för lärcentrum anses av tidigare studier som betydelsefullt

Statsbidraget för lärcentrum har i tidigare studier lyfts som betydelsefullt. I Skolverkets utvärdering av statsbidraget (Skolverket Utvärdering av statsbidrag för lärcentrum Uppföljning 2018. Dnr: 2018:00970) framgår att de insatser som statsbidraget för lärcentrum har använts till har på ett varierat och anpassat sätt ökat möjligheterna att ta del av utbildning. Insatserna har gett bättre förutsättningar för genomströmningen, i synnerhet genom de olika stödinsatser som har erbjudits. År 2020 sökte kommunerna bidrag för nästan 152 miljoner kronor. Anslaget för bidragsåret 2021 var 90 000 000 kronor. Skolverket fick totalt in 50 ansökningar om totalt 147 556 111 kronor.

Av tidigare rapporter och så även av referensgruppsamtal i denna förstudie kan konstateras att det finns en begränsning i att få till en långsiktighet i satsningarna som bidraget ska gå till. Statsbidraget lämnas för ett år i sänder och i den utsträckning det finns medel. Medel får lämnas till insatser för etablering av nya eller utveckling av befintliga lärcentrum. Detta innebär att statsbidraget inte kan användas till att täcka kommunernas löpande kostnader för lärcentrums verksamhet. Även om kommunerna kan ansöka om och tilldelas medel för kommande år, så ska dessa medel i sådant fall användas för att utveckla verksamheten ytterligare. Långsiktigheten i detta sammanhang berör både kommunens planering samt samverkan med olika aktörer. Statsbidraget till lärcentrum är tydligt knutet till de studerandes lärande. 1§ i förordningen för statsbidraget för lärcentrum anger att ett lärcentrum är en verksamhet där den studerande erbjuds stöd i sitt lärande från lärare och annan personal samt ges möjlighet att möta andra studerande. En indikation från referensgruppsamtalen handlar om att det kan finnas behov att vidga villkoren för statsbidrag så att medel även kan användas för insatser som innebär att utbildningar kan matchas mot lokalt och regionalt kompetensförsörjningsbehov.

Kommunala medel

Vad förstudien kan se är det de kommunala medlen som ligger till grund för lärcentrums budget den enskilt största posten för medel inom ramen för finansiering för lärcentrum. Sveriges kommuner och regioner (SKR) framhöll också på vårt förankringsseminarium att detta tenderar att stämma överens med deras bild av hur lärcentrum finansieras. Kommunala medel utgör enligt vad förstudien kan se både från tidigare studier samt referensgruppsamtalen, den enskilt största tilldelningen till ett lärcentrum. Flertalet kommuner som förstudien pratat med betonar dock vikten av statsbidrag som ett viktigt bidrag att söka, men vad förstudien kan se är möjligheten att skapa långsiktighet i lärcentrumverksamhet främst kopplat till de kommunala medlen. Det som framkommer i referensgruppsamtalen handlar om att budget för lärcentrum består mellan å ena sidan de fasta kostnaderna för lärcentrum och å andra sidan en mer rörlig budget bestående av olika statsbidrag.

EU medel och andra medel

Vad förstudien kan se ifrån de samtal förstudien har fört med referenspersonerna i denna studie, utgörs till viss del av de finansiella medlen för lärcentrum av projektmedel som till exempel olika EU-fondmedel. För att nämna några är det främst Europeiska Socialfondsmedel, europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och i vissa fall även projektmedel finansierat av Vinnova. När förstudien tagit del av olika översiktsbeskrivningar av verksamhet kopplat till lärcentrum från olika regioner och kommuner, framgår att olika EU-program är ett viktigt verktyg för genomförande av tillväxtstrategi. (Exempel strategi region Västmanlands hemsida och Årsredovisningen för region Sörmland 2018, EU projektsamanställning Region Halland 2019).

Av våra referensgruppssamtal framgår att några, om inte merparten av de aktörer förstudien har samtalat med, har sökt olika EU-fondsprojekt kopplat till lärcentrum, kompetensförsörjning eller olika arbetsmarknads- och utbildningsinriktade projekt. Det som framkommit i samtalen är att dessa medel kräver att någon är specialist på att skriva projektansökningar, då de är både tidskrävande och förknippat med en hög osäkerhetsfaktor vid tilldelning samt kräver resurser för redovisning. Detta är som också nämnts tidigare, ingen källa till kontinuerliga medel, utan något som i allra högsta grad är projektbetonade medel. Dock framhålls möjligheten som EU medel medför nämligen: möjligheten till samverkan och spridning av resultat för olika insatser och initiativ.

Omställningsstudiestödet

För att stärka arbetstagares ställning på arbetsmarknaden och för att ge bättre förutsättningar för människor att välja att satsa på omställning eller kompetensutveckling har regeringen infört ett nytt omställningsstudiestöd för yrkesverksamma. Omställningsstudiestödet ingår som en del i ett omställningspaket, med reformer på arbetsmarknaden, som började tillämpas den 1 oktober 2022. Syftet med reformerna är att ge en långsiktig förbättrad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden. (Lärosätenas utbildningsutbud relaterat till omställningsstudiestödet Sammanställning och analys, Rapport 2023:2 Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2023.)

Vad förstudien kan se utifrån våra referensgruppssamtalen, påtalas att förväntningarna var högre på hur omfattande användningen av omställningsstudiestödet förutsågs vara.

Omställningsstudiestödet är heller ingen direkt finansieringskälla för lärcentrum, men kan utgöra en finansiell och strukturell möjlighet som bidrar till att stimulera till att fler studerar via ett lärcentrum på sikt. Därmed ser förstudien att omställningsstudiestödet kan ha en viss betydelse för lärcentrum och eventuellt innebära att målgruppen för lärcentrum breddas. Förstudien vet dock för lite om detta i dagsläget för att säkert kunna veta exakt hur denna nya målgrupp kan komma att påverka lärcentrum. UKÄ konstaterar även följande i rapporten (Rapport 2023:2) "Det finns än så länge mycket begränsad information om de som söker omställningsstudiestöd och hur sökmönstret kommer att utvecklas i framtiden. UKÄ delar därför lärosätenas bild av att det kan vara klokt att "skynda långsamt" i anpassningarna av utbildningsutbudet"

Organisering av lärcentrum

Organisering och styrning av lärcentrum inom kommunen kan ha betydelse för prioritering av lärcentrumfrågan inom kommunen

Förstudien konstaterar med stöd av vad som framkommit i referensgruppssamtalen att den organisatoriska tillhörighet inom kommunen kan påverka möjlighet till politisk förankring och prioritet för frågan och därmed ha betydelse för att skapa förutsättningar långsiktighet av verksamheten. Enligt tidigare studier som till exempel "Lärcentrum för kompetensförsörjning och

livslångt lärande" (Skolverket 2021/6859) ser organisering och styrningen av ett lärcentrum olika ut mellan olika kommuner. Enligt respondenterna som förstudien haft dialog med framgår att kommunen ofta placerar lärcentrumfrågan direkt under kommunstyrelsen eller tillväxtorganisation /förvaltningen. Enligt referensgruppssamtalen kan detta innebära att lärcentrums verksamhet har bättre förutsättningar att utvecklas och nå långsiktighet. Det finns dock en del exempel där så inte är fallet och lärcentrum-frågan ändå får en stark prägel inom kommunen.

Förstudien har uppfattat en viss trend som pekar på att några kommuner även organiserar frågan under Arbetsmarknadsenheten med gott resultat beträffande starkt mandat för lärcentra frågan som följd. Storlek på kommun och hur det övriga behovet av kompetensförsörjningsfrågor ser ut, kan också ha en betydelse för att lärcentrum blir en prioriterad fråga. Lärcentrumfrågan riskerar enligt många referenspersoner i förstudien att försvinna i mängden av utbildningsfrågor om den till exempel är placerad under utbildningsförvaltningen. I referensgruppssamtalen lyfter många deltagare även att det finns en risk att kommunstyrelsen nedprioriterar lärcentrum vid hårda budgetprioriteringar.

Den kommunala organiseringen av lärcentrum tycks alltså se olika ut i landet. Vid de fall lärcentrum organiseras under kommunstyrelsen tenderar frågan, enligt referensgruppssamtalen att få större prioritet inom kommunen med stabilare styrning på sikt.

SKR bekräftade tendensen att många kommuner verkar organisera ledningen för lärcentrumfrågan i kommunen direkt under kommunstyrelsen, men ställde frågan om ett lärcentrum inbegripet att inriktningen är utbildning, verkligen hör hemma centralt under kommunstyrelsen. Sett till vad lärcentrum enligt många beskrivs som, med ett fokus på utbildningsfrågor, borde lärcentrumfrågan enligt SKR möjligtvis bättre passa att tillhöra utbildningsförvaltningen. Representant från Trygghetsfonden (TSL) framförde att det viktiga är det långsiktiga åstadkommandet.

Den geografiska placeringen av lärcentrum i förhållande till kommunens demografi kan ha betydelse för tillgängligheten till utbildning

Skolverkets utvärdering av statsbidraget lärcentrum 2018 2018:00970, visar även att den geografiska organiseringen och placering av lärcentrum har bidragit till en ökad tillgänglighet till utbildning. Placeringen av lärcentrumet i ett område med högre andel lågutbildade kan, enligt respondenterna i Skolverkets utvärdering, till exempel skapa en närhet för personer i området och sänker trösklar för att ta steget till att påbörja och kunna fullfölja studierna. Detta är något som också lyfts av några respondenter i förstudiens referensgruppssamtal. Enligt en studie gjord av Högskolan Väst, som studerat hälsoeffekter på individnivå kopplat till utbildning ges förstudien bilden av att andel invånare som har högre utbildning ofta leder till högre skatteintäkter. Omvänt blir konsekvensen, enligt Högskolan Västs studie, att desto fler invånare i en kommun som har lägre utbildning medför högre andel personer med hälsorelaterade problem. Bland unga vuxna med låg utbildningsnivå är dessutom, enligt Högskolan Västs studie, psykisk ohälsa relativt vanligt, något som ytterligare kan försvåra etablering på arbetsmarknaden.

Styrning och långsiktig kapacitet genom målstyrt verksamhetsarbete

Styrning och långsiktig kapacitet hänger enligt lagrådsremissen "Effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner" (Finansdepartementet 2023) samman med om det finns ändamålsenliga mål och riktlinjer för verksamheten som är beslutade av nämnden. Flertalet av de referenspersoner som ingått i förstudien vittnar om att, för att få en mer långsiktig kapacitet krävs att de kommunala medlen av budget utgör en större del av budget så att en mer planeringsbar verksamhet kan uppnås..

Förstudien kan se både utifrån tidigare studier så som utvärderingar av lärcentrum ur ett ekonomiskt perspektiv (Styrning och ledning Lärcentrum Hultsfreds kommuns revisorer 2021), att det blir väsentligt att kommunen har angett tydliga mätbara mål för verksamheten. Några deltagare lyfter att vid tydligare mål ökar förståelsen och legitimiteten för investerade medel och vad effekten blir. Deltagare i referensgruppssamtalen menar också att om målen med lärcentrum är allt för diffusa leder det med stor sannolikhet också till att det blir svårt att få en tydlig bild av effekten och mervärdet av ett lärcentrum och vad budgetsatsningar ska gå till.

I referensgruppssamtalen framhålls att det är viktigt för ett lärcentrum att tydliggöra för kommunens ledning hur utbildnings- och kompetensförsörjningsbehoven ser ut och med det som grund sätta mål för och förbättringar där lärcentrum kan vara ett viktigt verktyg. Några referenspersoner betonade till exempel att avgörande för att lyckas med ett lärcentrum kan till exempel handla om hur tydligt kommunen kan omvandla utbildningsbehov och kompetensförsörjningsbehov till tillväxtmål. För att nå dit blir det enligt några referenspersoner i allra högsta grad väsentligt att enas kring hur kompetensförsörjningsbehoven ser ut. Enligt referensgruppssamtalen skiljer sig kommuners prioritering av lärcentrum åt mellan kommuner och om politiken ska höja sin prioritering för att utveckla lärcentrum behöver sambanden mellan utbildnings- arbetsmarknads- och näringspolitiska mål, enligt en majoritet av deltagare i förstudien, tydliggöras. Enligt referensgruppssamtalen lyfts att, att det ofta är här det brister, det vill säga att få kommunens nämnder att prioritera verksamheten och säkerställa ändamålsenliga resurser. I våra referensgruppssamtal ges förstudien bilden av att det finns en stor risk att lärcentrumfrågor ofta nedprioriteras vid ekonomiskt tuffa tider. Därför har det också framhållits av många respondenter i våra referensgruppssamtal att den målstyrda verksamheten också bör baseras på behoven för kompetensförsörjning. För att fånga in hur behoven ser ut har det i samtalen diskuterats att de uppsatta målen för lärcentrum bör baseras på statistik och en analys och prognos över behoven för utbildning och arbetsmarknadens efterfrågan.

Förstudien har ställt frågan till våra referensgrupper om det finns några formella hinder för att samverkan kan ske och för skapandet av en gemensam långsiktig kapacitet för lärcentrum. Förstudien finner att regeringens förslag "En generell rätt till kommunal avtalssamverkan" från 2018 innebär att kommuner och landsting har generella möjligheter att avtalssamverka som också stöds av kommunallagen. Således finns inga juridiska hinder för att få till stånd samverkan. Dock kan det finnas avsaknad av rutin och ekonomiska incitament som gör att samverkan kan gynna den långsiktiga kapaciteten för lärcentrum. Vidare ser förstudien även att det finns behov av stöd i dessa frågor, både stöd och kunskap i att hitta lämpliga argument och metoder att kunna prioritera lärcentrums verksamhet men även stöd eller ta del av lärande exempel i att hitta långsiktiga finansiella lösningar.

Det sker en mismatch vad gäller kompetens och efterfrågan på arbetsmarknaden Även om forskningen kring matchning mellan kompetens och efterfrågan på den svenska arbetsmarknaden inte är väldigt omfattande, finns dock studier som pekar på att matchningen tycks ha försämrats de senaste årtiondena. Detta kan till exempel illustreras med att, om arbetslösheten är hög, trots att det finns många vakanser är det ett tecken på en mindre effektiv arbetsmarknad. I forskningen om kompetens- och utbildningsmatchning finns flera studier som pekar på att en viktig orsak är att arbetskraftens utbildningsnivå och jobbets kvalifikationskrav inte överensstämmer i tillräcklig omfattning. Två exempel som tar upp detta är Random and stock-flow models of labour market matching – Swedish eFörstudie Anders Forslund Kerstin Johansson och Matchning på den svenska arbetsmarknaden Underlagsrapport 9 till Framtidskommissionen Nils Karlsson & Ola Skånberg. Även om dessa utredningar är från 2012 och mycket har hänt vad gäller teknisk utveckling beträffande just matchning är iakttagelsen högst relevant fortfarande. Förstudien kan konstatera att för en välfungerande arbetsmarknad

med en hög sysselsättningsgrad behövs det effektiv kompetensförsörjning. Det finns en risk med att "felutbilda" kommun/regioninnevånare, där konsekvensen blir en mismatch mellan behov och kompetens gällande det livslånga lärande. Om det saknas kompetens inom en viss bransch beror det troligtvis på att inte tillräckligt många har fått en utbildning inom just det området. Det kan även bero på att det sker demografiska förändringar, att många personer under en kortare tid lämnar eller kommer in på arbetsmarknaden.

Lärcentrum kan vara ett viktigt verktyg i arbetet med kompetensförsörjning

Enligt referensgruppsamtalen förstudien tagit del av kan ett sätt att förbättra mismatchningen på den svenska arbetsmarknaden vara att tydliggöra behovet av kompetens innan utbildningsplanering sker så att utbildningar i framtiden bättre matchar kompetensefterfrågan. En viktig förutsättning för ett effektivt samarbete om kompetensförsörjningen är att berörda aktörer har tillgång till en samlad bild av kompetensbehoven som också nämnts tidigare framkommit i våra referensgruppssamtal. De myndigheter som ingår i arbetsgruppen för lärcentrum inom myndighetssamverkan konstaterar i sin slutredovisning (Redovisning av uppdrag inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande från 2021. Dnr 2022:212) att kompetensförsörjningsfrågorna berör olika politikområden och olika aktörer på olika nivåer med olika mandat. För att de olika nivåerna ska kunna bidra med effektiva insatser för individer och arbetsgivare behöver det finnas gemensamma utgångspunkter och målbilder och funktionella infrastrukturer för dialog mellan dessa nivåer.

Behov av bättre prognos och analys för att nå en effektivare kompetensförsörjning

Kompetens är inte statiskt och efterfrågan och tillgång på kompetent arbetskraft kommer att förändras i takt med att Sveriges ekonomi utvecklas enligt " Tillgång och efterfrågan på internationell kompetens" (Svenskt Näringsliv 2018). Därför är det enligt ovan nämnd rapport avgörande att det finns möjligheter för individer att vid behov kunna utbilda sig och även ha möjlighet att komplettera sina nuvarande kunskaper och färdigheter. Som nämnts tidigare behöver kommuner enas i hur behoven ser ut och till exempel varför man ska fokusera på prioriterade utbildningsmål, och att de kan identifiera sårbara grupper som är i behov av extra stöd och insatser. Kommunen har därmed större möjlighet att göra viktiga prioriteringar på inriktning för vad lärcentrum ska fokusera på. Ett exempel som framkommit under referensgruppsamtalen handlar till exempel om vikten av att satsa på det kommunala aktivitetsansvaret KAA. Lärcentrum kan vara en arena där målgruppen för KAA exempelvis kan erbjudas stöd i sitt lärande. Även mål i förhållande till arbetsgivare som har behov av kompetens, bör inkluderas och bli målstyrt så utbildningar lättare kan anpassas mot behoven. I dialog med intressenter för denna studie har det framkommit att den snabba tillväxten i till exempel norra Sverige förstärker behovet av att arbeta strategiskt med kompetensförsörjning, utbildning, validering och matchning i hela norra Norrland. I det sammanhanget är framtagna behov och utvecklade lärcentrum och tillgängliggörande av utbildning som speglar dessa behov en nyckel till effektiv kompetensförsörjning.

Några respondenter framhöll att kunskapsunderlagen om tillgång och efterfrågan på kompetens skulle behöva kompletteras med regelbundna kort- och långsiktiga prognoser samt statistikbaserade flödesbeskrivningar (avseende både individers flöden mellan utbildningsformer, och flöden mellan utbildning och yrkesområden), för relevanta yrkesgrupper så som vägledare och regionala utbildningsplanerare samt arbetsgivare. Förstudien kan utifrån våra referensgruppsamtal konstatera att det finns ett behov av att formaliserad samverkan om kompetensförsörjningsfrågor och ha samstämmighet i hur behoven för kompetensförsörjning ser ut. Förstudien bedömer, baserat på vad respondenterna sagt men även inkluderat tidigare studier att en samlad bild kring kompetensförsörjningsbehov kan leda till en effektivare planering av

kompetensförsörjningen och till bättre förutsättningar för att lyckas med omställningen till framtidens arbetsmarknad oavsett bransch eller utbildningsnivå.

Resultat från problem- och behovsanalys innefattandes analys utifrån horisontella principer Förstudien har i uppstartsfasen tillsammans med de fyra övriga förstudierna genomfört en workshop på temat integrering av de horisontella principerna. Där skapades en förändringslogik, omfattandes nuläge, insats och börläge för förstudieprojekten, i syfte att förtydliga hur projektet avsåg integrera jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering i projektets arbete från nuläge till identifierat börläge.

Under workshopen berördes bland annat behovet av att tillgängliggöra utbildning, inte minst för kvinnor och män som av olika skäl inte kan eller inte vill resa långt. Kopplat till det lyftes en idag bristande likvärdighet mellan olika delar av Sverige. I workshopen framkom även en tanke om att placera lärcentrum i utsatta områden där behoven kan väntas vara särskilt stora. Därtill konstaterades en kunskapslucka i allmänhet gällande vilka det är som idag studerar på lärcentrum avseende faktorer som exempelvis kön och ålder.

I beskrivningen av Insats – det vill säga vad projektet avser genomföra och på vilket sätt - lyftes på workshopen det breddade aktörsperspektivet, dialogen med referensgrupperna och förstudieprojektens gemensamma förankringsseminarium som olika sätt att säkerställa integreringen av de horisontella principerna i det löpande projektgenomförandet. Genom att rigga för kontakt med ett antal olika aktörer och funktioner som representerar olika delar av landet samt olika lärcentrum och andra angränsande verksamheter, har förstudieprojekten tidigt planerat för hur de ska få del av flertalet olika perspektiv.

Även i det önskeläge, här kallat börläge, som behandlades på workshopen har "öka tillgången till utbildning" och "nytta för individerna" stått i fokus.

Projektet har sedan, under genomförandets gång, nått både funktioner som arbetar mer strategiskt med utveckling och funktioner som arbetar mer operativt, exempelvis i lärcentrumverksamhet. Särskilt de senare har lyft vikten av att se till potentiella studerande och påmint om att verksamheten ytterst är till för dessa. Likaså i vissa glesare delar av landet har representanter påmint om att de stora geografiska avstånden gör att möjligheten att genomföra sina studier på ett lärcentrum i närområdet kan vara avgörande för en individs val att fortsätta studera eller ej.

Tillgång till lärcentrum har också betydelse ur andra tillgänglighetsperspektiv, där individer med ohälsa eller funktionsvariationer potentiellt kan gynnas av närheten till en fysisk plats. Här kan studenter få samlat stöd både kopplat till att klara studierna och i användandet av exempelvis digitala verktyg, vilket framkommit i dialogerna med referensgrupperna. Att på ett lärcentrum kunna träffa andra studerande i liknande situation kan även innebära en viktig social mötesplats, vilket i sin tur kan bidra till att underlätta genomförandet av studierna.

Slutsatser

Förstudien konstaterar att det saknas starka incitament för att få till långsiktigheten med lärcentrum. Statsbidragen kan endast ansökas om för ett år i taget, övriga EU-medel är projektbetonade och kommunens bidrag är beroende av den politiska nämndens prioriteringar. En budget för lärcentrum är även beroende av var i verksamheten lärcentrum placerats rent organisatoriskt. Sammantaget är det problematiskt att det inte finns något regelverk som säkerställer lärcentrums existens över tid, samtidigt som samtliga referensgrupper som deltagit i förstudien i stort sett är överens om dess vikt utifrån kompetensförsörjning och nuläget "mismatch" på arbetsmarknaden. Nedan följer några slutsatser att arbeta vidare med som berör

olika förutsättningar för lärcentrum för att få till långsiktighet i lärcentrumfrågan.

Omvandla utbildningsbehov och kompetensförsörjningsbehov till tillväxtmål

I återrapportering av regeringsuppdrag om administrativ samordning av myndighetssamverkan för en väl fungerande kompetensförsörjning (Rapport 288) konstateras att det behövs ett sömlöst flöde mellan olika utbildningsformer (gymnasieskola, komvux, yrkeshögskola, folkhögskola samt högskola och universitet) och på det sättet bidra till bättre och effektivare kompetensförsörjning. Förstudien ser att, för att lärcentrum ska lyckas, blir det viktigt att kunna omvandla utbildningsbehov och kompetensförsörjningsbehov till tillväxtmål. Med syfte att kommunen ska kunna lyfta prioriterade utbildningsmål, identifiera sårbara grupper och inkludera effekter av hälsorelaterade risker och till exempel förbättra övergångar mellan olika studier samt studier och arbete, är det viktigt att arbeta med målstyrd verksamhet för lärcentrum. Det skulle kunna inkluderas i ett framtida utvecklingsarbete som lärcentrum kan vara betjänt av.

Det finns behov av statistik och bedömningar samt analyser och prognoser över kompetensförsörjningsbehov

Myndigheterna som ingår inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning skulle kunna göra statistik och prognos för kompetensförsörjning mer tillgängligt. Regionalt utvecklingsansvariga ska enligt Lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630) 5 § 2 punkten fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt. Utifrån denna nya uppgift sedan 2022 har regionerna ett tydligare behov av att statistik är regionalt nedbrytbar. Statistik och bedömningar som i sin tur är användbara för kommuner, vägledare och individer. Förstudien bedömer att arbetet med statistik, analys och prognos över kompetensförsörjningsbehov är något som gynnar utveckling av lärcentrum som verktyg.

Sprida lärandeexempel och stödmaterial kring organisering och långsiktig finansiella lösningar för lärcentrum

Förstudien ser också att lärcentrum organiseras olika. Det finns ett behov av att ta fram lärande exempel kring hur man kan organisera frågan både till vilken nämnd och vilken betydelse den geografiska placeringen kan ha. Detta är något som skulle kunna utvecklas i framtida genomförandeprojekt där olika, både nationella myndigheter tillsammans med kommuner och regioner, och andra regionala aktörer tar fram ett sådant stöd eller ytterligare sprider kunskapen om att en viss organisering kan bidra med större prioritet i lärcentrumfrågan.

Konsekvensen av ostabil långsiktig finansiering leder till svårplanerad verksamhet samt kortsiktiga satsningar som minskar effekten av insatser. Att skriva projektansökan (externa medel) tar tid, här framkommer att det kan behövas stöd. Förstudien ser att regionerna skulle behöva inkluderas i samverkan. Administrativa gränser behöver överbyggas, vad är möjligt att göra och vad krävs för att få en långsiktig finansiell styrning. Det finns samverkansavtal att upprätta mellan kommuner och mellan kommuner och regioner och med andra parter så som regionala kommunalförbund. Detta behöver bli tydligt, känt och det bör inte finnas några hinder för samverkan när behov av det finns. Ett sätt att knyta an regionerna i arbetet och som också sker i relativt stor utsträckning handlar om att göra gemensamma ansökningar för statsbidrag för lärcentrum.

Analysera behovet av förändringar av statsbidraget för lärcentrum

Eftersom 1§ i förordningen för statsbidraget för lärcentrum anger att ett lärcentrum är en verksamhet där den studerande erbjuds stöd i sitt lärande från lärare och annan personal samt ges möjlighet att möta andra studerande ger inte förordningen utrymme att lämna bidrag enbart

för dimensionering, planering och matchning av utbildning utifrån arbetsgivares och/eller näringslivets behov. Fokus i förordningen är på den studerande och hans lärande. Vad förstudien kan se täcker inte bidraget en del av insatserna som verkar vara vanliga hos ett lärcentrum och de som ansöker om statsbidraget. Risk finns att statsbidraget upplevs som hindrande och ineffektivt enligt några respondenter som deltagit i både referensgruppsamtal och förankringsseminariet. Förstudierna har visat att det finns ett behov av aktiviteter för att bygga upp lärcentrum som inte täcks av nuvarande statsbidrag. För att få långsiktig strukturell kapacitet i lärcentrum frågan finns möjlighet att utreda och analysera förändringar som kan komma i fråga för att nuvarande statsbidrag andra bidrag bättre kan komma i fråga för att nuvarande statsbidrag andra bidrag bättre kan motsvara lärcentrums verksamhet.

Arbetsätt

Beskriv projektets huvudsakliga arbetsätt och kortfattat vilka metoder, utbildningar och andra aktiviteter som användes. Vad var det som gjorde skillnad, vad ledde fram till det önskade resultatet? Beskriv eventuellt nya metoder eller material som tagits fram i projektet.

Aktiviteter utgår från målen i varje förstudie och leveransplan och kvalitetssäkringsprocess. Projektledare för förstudie fem inbjöd den övergripande arbetsgruppen, där alla projektledare från Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan och medarbetare från Arbetsförmedlingen, Folkbildningsrådet och Tillväxtverket ingår, till en startup konferens i Östersund för att workshopa fram mål och leveranser i de fem förstudierna. Utifrån dessa mål och leveranser identifierades v aktiviteter inom varje förstudie samt formerna för hur rapporteringen i projektet skulle ske. Resultatet innebar att projektledare för förstudie 5 rapporterade aktuella händelser och hur projektet fortlöpte i första hand till projektägare, därefter till styrgruppen inom myndighetssamverkan inom kompetensförsörjning samt till generaldirektörerna i den så kallade GD gruppen inom ovan myndighetssamverkan. Grunden för rapporteringen avsåg att i första möjliga mån förhålla sig till projektets leveranser och den leveransplan som initialt togs fram. I ett senare skede togs även en kvalitetssäkringsprocess fram för slutredovisning till ESF. Den processen klaggjorde datum för när delleveranser och slutleveranser skulle vara klara och innehöll även tid för inarbetning av synpunkter på utkast av slutredovisningen. Det dokumentet utgjorde en sorts plan för framdriften av förstudierna. I Östersund lades också grunden för en gemensam analys av intressenter som var relevanta att ingå i referensgrupper och arbetsätt som skulle gälla inom förstudierna.

Arbetsätt

De fem förstudier som beviljats medel inom ramen för denna utlysning har till stor del haft gemensamma arbetsätt. Detta är något som både har effektiviserat arbetet och skapat förutsättningar för samsyn och helhetsperspektiv, vilket ansetts viktigt med tanke på de olika förstudiernas ömsesidiga beroende av varandra. Projektgenomförandet har även varit ett framtäyttande sådant, med möjliga fortsatta utvecklingsprojekt och satsningar ständigt i sikte, varför det varit viktigt för förstudieprojekten att inte arbeta i stuprör.

Projektmöten

Ett sätt att säkerställa ett helhetsperspektiv har varit de gemensamma projektmötena som ägt rum veckovis, där både enskilda förstudieprojekt och helhetens framdrift behandlats. Ett annat av förstudieprojektens gemensamma grepp har varit de referensgruppsmöten som ägt rum, där förstudieprojekt 1–4 har gått samman två och två utifrån hur nära sammankopplade de varit. Detta har resulterat i att förstudie Kartläggning och Tillgänglighet respektive Styrning och Samverkan haft gemensamma referensgruppsmöten. Därtill har även ett förankringsseminarium, gemensamt för alla fem förstudieprojekt, arrangerats. Projektledare för förstudie Projektsamordning har medverkat på samtliga referensgruppsamtal.

Det faktum att förstudie fem haft ett samordnande fokus har även det varit ett bidrag och en ständig påminnelse om den ytterst gemensamma ambitionen om utveckling av lärcentrum som samtliga av förstudieprojekten strävar mot. I slutskedet av projektgenomförandet har en gemensam workshop anordnats – ledd av projektledare för förstudie fem – för att samla ihop de slutsatser och förslag till framtida utvecklingsprojekt som bedömts vara relevanta att gå vidare med

Intressentanalys

Den övergripande arbetsgruppen tog fram en preliminär sammanställning av möjliga intressenter. Urvalet av referenspersoner grundade sig sedan i att försöka få med intressenter på olika nivåer, nationellt, regionalt och lokalt, geografisk spridning och inom olika verksamheter med koppling till kompetensförsörjningsfrågor. Dessutom var ambitionen att ta med de organisationer som ansökt om medel från Socialfonden i samma utlysning för att ta tillvara initiativ och erfarenheter utifrån deras perspektiv.

Urval

De intressenter/organisationer som slutligen kom att ingå i det urval av för de olika förstudier var följande:

Förstudie Kartläggning och förstudie Tillgänglighet

- Region Gävleborg
- Lapplands kommunalförbund
- Valideringsgruppen inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt

lärande

- Skellefteå Kommun
- Luleå tekniska universitet
- Region Kronoberg
- Utbildningsanordnare YH
- Westum*
- Akademi Norr*
- Campus Nynäshamn (Förstudie 1)
- Interna funktioner hos deltagande myndigheter

Förstudie Styrning och Förstudie Samverkan

- Härnösands kommun
- Ragunda lärcentrum
- Region Halland
- Region Jämtland Härjedalen
- Region Västmanland
- Moa lärcentrum Botkyrka
- Karlstad kommun; vuxenutbildning
- Hässleholms kommun
- Region Västerbotten och Norrbotten
- Westum*
- Akademi Norr*

Gemensamma dialogmöten

- Högskolan Väst
- Nitus (Nätverket för kommunala lärcentra)
- TCO
- Campus Nyköping

De aktörer med * deltog alltså i både referensgrupp för förstudie Kartläggning och Tillgänglighet samt för referensgrupp för förstudie Styrning och Samverkan. Under kapitel genomförande återfinns ytterligare information om frekvensen och antal referensgrupper och hur genomförandet gick till.

Studiebesök

För att få en gemensam bild av ett väl fungerande lärcentrum som samlar alla verksamheter under ett tak genomfördes ett studiebesök på Campus Nyköping i början av projektperioden. Arbetsgruppen fick då möjlighet att både introducera arbetet med förstudierna och få värdefulla medskick från företrädare för flera av verksamheterna på Campus Nyköping. Besöket gav även en god insyn i helheten och lyfte även fram vilka fördelar det finns med att samverka kring olika verksamheter.

På Campus Nyköping bedrivs bland annat det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar, komvux, yrkeshögskoleutbildning i egen regi och platsförlagd universitets/högskoleutbildning. Möjlighet finns också att skriva tentamen samt högskoleprovet.

Arbetsgruppen för förstudierna fick en beskrivning av Campus Nyköpings organisation, ekonomi samt en genomgång av de olika verksamheterna. Dessutom medverkade en representant för Region Sörmland som berättade om regionens samordnande arbete.

Referensgruppsmöten

Förstudieprojekten har knutit referensgrupper till sig, för att möjliggöra för relevanta aktörer och intressenter att löpande komma med tankar och inspel på förstudieprojektens iakttagelser.

Förstudieprojekten har fått del av referensgruppsmedlemmarnas inspel vid tre olika tillfällen.

Deltagande referensgruppsmedlemmar har bland annat varit utvecklare och strateger vid kommuner och regioner, samordnare och andra medarbetare inom lärcentrumverksamhet och utbildningsanordnare.

Medlemmarna i referensgrupperna har inledningsvis introducerats i det gemensamma uppdraget kopplat till utlysningen, samt i det specifika förstudieprojekt som de bjudits in till att delta för.

Referensgruppsmedlemmarna har sedan löpande fått ta del av det berörda förstudieprojektets kunskapsinhämtning och de iakttagelser som gjorts som ett resultat av den nyvunna kunskapen.

Förstudien har, i synnerhet på de andra och tredje referensgruppsmötena även prövat dessa iakttagelser med referensgruppsdeltagarna. Dessa moment har ofta skett i workshop-format och haft stort fokus på dialog. Med avstamp i de diskussioner som förts har förstudieprojekten även alltmer under genomförandets gång prövat möjliga riktningar på kommande genomförandeprojekt med sina respektive referensgruppsmedlemmar.

Gemensamt förankringsseminarium

I senare delen av genomförandefasen, har ett gemensamt förankringsseminarium anordnats av förstudierna. Syftet med seminariet var att ha en dialog kring iakttagelser och erfarenheter från arbetet med förstudierna och ta del av inspel från deltagarna om och hur resultaten från förstudierna kan komma till nytta i framtida utvecklingsarbete. Inbjudan till seminariet skickades ut till personer som på olika sätt medverkat i arbete med utveckling av lärcentrum. De som deltog arbetar på olika nivåer, nationellt, regionalt och lokalt, med kompetensförsörjningsfrågor där tillgång till utbildning och lärcentrum avhandlas. Utöver referensgruppsmedlemmar deltog representanter från den styrgrupp som etablerats för myndighetssamverkan och utvalda personer

från de myndigheter som ingår i den övergripande arbetsgruppen för arbetet med förstudierna samt intresseorganisationer, utbildningsanordnare, kommunala företrädare och verksamma på lärcentrum.

Förankringsseminariet genomfördes digitalt via Teams, samt från Skolverkets studio, där en externt upphandlad resurs (inom ramen för det processtödsuppdrag som upphandlats till förstudieprojekt 2 och 4) modererade seminariet. Totalt deltog ett 40-tal personer. Projektägarna för de olika förstudierna inledde seminariet och de poängterade vikten av att skapa en väl fungerande kompetensförsörjning och att stärka individers möjligheter till livslångt lärande. Lärcentrum lyftes i det sammanhanget fram som ett betydelsefullt verktyg. Under seminariet delades seminariedeltagarna in i olika grupper slumpvis, där var och en av förstudieprojekten redogjorde för det egna förstudieprojektets syfte och de slutsatser som kunnat dras hitintills, för att sedan låta seminariedeltagarna kommentera på det. På så sätt fick var och en av förstudierna del av potentiellt nya inspel från deltagare utanför de egna referensgrupperna. Tanken med detta var återigen ett helhetsperspektiv, genom att deltagare som är mer insatta i andra delar av kompetensförsörjnings- och utbildningsverksamhet än det specifika område som den egna förstudien berör, får komma med inspel och därmed potentiellt nya insikter. Detta genomfördes som en interaktiv övning, där deltagarna delades in i olika break-out rooms. Efter de gruppvisa diskussionerna flyttades seminariet tillbaka till studion där samtliga seminariedeltagare fick återkoppling från vad som kommit fram i de olika grupperna från respektive projektledare.

Seminariet innehöll även ett ytterligare pass i break-out rooms, där deltagarna återigen slumpades till olika grupper, denna gång med fokus på möjliga genomförandeprojekt och fortsatta utvecklingsarbeten generellt. I anslutning till detta genomfördes en Menti-övning, där samtliga seminariedeltagare fick möjlighet att inkomma med ett skriftligt, anonymt svar på projektgruppens fråga "Vad är det viktigaste för oss att gå vidare med som kan göra skillnad?" Förankringsseminariet avslutades med att ansvariga från de båda projektägarna Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan tackade för engagemanget från deltagarna och uttryckte betydelsen av fortsatt utveckling, framtagande och spridning av kunskap kring lärcentrum. Avslutande projektworkshop

I projektets slutskede har en förstudiegemensam workshop genomförts på plats i Västerås. Fokus för workshopen var att landa respektive förstudies viktigaste slutsatser och förslag till inriktningar för möjliga genomförandeprojekt och fortsatta utvecklingsarbeten, dels inom ramen för ESF+, dels inom ramen för myndighetssamverkan inom kompetensförsörjningsområdet. Workshopen var även ett tillfälle för förstudie 5 att samla upp gemensamma slutsatser och förslag på inriktningar för framtida satsningar, utifrån vad de övriga fyra förstudieprojekten landat i.

Workshopens sista pass bestod i en kort dragning för ansvariga hos de båda projektägarna Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan, samt inspel från dessa inför förstudieprojektets slutrapportering och avslutande arbete.

Övriga dialogmöten

Utöver referensgruppsmöten har även separata dialogmöten skett med vissa deltagare i referensgrupperna samt även med andra intresseorganisationer, lärosäten, campus och regioner. Dessutom har särskilda träffar genomförts med medarbetare hos ansvariga myndigheter.

Kommunikation, spridning och påverkansarbete

Beskriv hur ni arbetat med spridning och påverkansarbete. I vilka sammanhang har i spridit erfarenheter från projektet? Vilka organisationer har ni riktat er till? Hur förs projektresultatet vidare?

Möten som projektet organiserat och deltagit i

De möten som projektet genomfört med externa – i synnerhet referensgruppsmötena och det gemensamma förankringsseminariet – har inte enbart varit tillfällen för förstudieprojekten att få del av berörda aktörers inspel, utan även tillfällen för förstudierna att sprida information om de pågående projekten samt vad de kommit fram till. Dessa möten kan med andra ord ses som en av förstudieprojektens viktigaste kommunikationsinsatser.

Dessa tillfällen kan även ses som ett inledande arbete med förankring och mobilisering av aktörer inför kommande potentiella utvecklingsprojekt- och satsningar kring lärcentrum. Inte minst med tanke på de slutsatser och möjliga inriktningar på kommande genomförandeprojekt som prövats med deltagarna i förstudieprojektens senare skeden.

Utöver dessa möten har arbetet med förstudierna och vad de kommit fram till presenterats och spridits på olika externa och interna arrangemang.

De aktiviteter förstudierna har genomfört och medverkat vid, inom kommunikationsarbetet har varit:

- Konferens Kvalitetsdrivet – Universitets- och högskolerådet
- Konferens – Vuxenutbildning i samverkan (ViS)
- Mötesplats Komvux – Skolverket
- Regionala dialoger om vuxenutbildning – Skolverket
- Möte med Skolverkets nationella programråd för gymnasial yrkesutbildning
- Nätverksträff - Regionalt arbete med kompetensförsörjning (ett arrangemang som Tillväxtverkets ansvarar för och där regioner och nationella myndigheter möts i syfte att utbyta information och erfarenheter)

- Konferens Skills Meetup Sweden – Myndigheten för yrkeshögskolan
- Nitus årsstämma
- Träffar med styrgruppen för och projektgrupper inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande
- Interna möten hos deltagande myndigheter
- Information på myndigheternas intranät.

Kontakt togs med kommunikatör på Skolverket. Förstudien fattade i samråd med kommunikatören beslut om att inte ta fram en kommunikationsplan då målgrupp inte var tydlig utifrån befintlig målgruppsstruktur och att slutsatser inte tagits fram ännu. Kommunikatören tog med sig frågan till den dåvarande "kommunikatörgruppen" inom myndighetssamverkan kompetensförsörjning och livslångt lärande. Förstudien har därefter arbetat löpande med kommunikation, se stycket ovan om spridning.

Hur förs projektresultatet vidare?

I enlighet med förstudiernas övergripande mål och syfte är fokus inte implementering, utan snarare förankring av och möjliggörande för kommande genomförandeprojekt eller andra utvecklingsarbeten avseende lärcentrumverksamhet.

Projektet har regelbundet arbetat med för området relevanta aktörer och intressenter – särskilt genom referensgrupperna – för att sprida kunskap och kännedom om vad som görs och prövas i de olika förstudieprojekten. Detta kan även ses som en kommunikationsinsats riktad till aktörer som potentiellt skulle kunna vara lämpliga att driva och/eller medverka i kommande genomförandeprojekt för utveckling av lärcentrum.

Med andra ord kan projektets löpande arbete med kommunikation och förankring även ses som ett sätt att rigga för att projektets resultat ska förvaltas efter förstudieprojektens avslut. Inte minst med tanke på de slutsatser och möjliga inriktningar på kommande genomförandeprojekt som prövats med referensgruppsdeltagarna i förstudieprojektens senare skeden.

De möten som projektet organiserat i synnerhet referensgruppsmötena och det gemensamma förankringsseminariet har inte enbart varit tillfällen för förstudieprojekten att få del av berörda aktörers inspel, utan även tillfällen för förstudierna att sprida information om de pågående projekten samt vad de kommit fram till. Dessa möten kan med andra ord ses som en av förstudieprojektens viktigaste kommunikationsinsatser. Dessa tillfällen kan även ses som ett inledande arbete med förankring och mobilisering av aktörer inför kommande potentiella utvecklingsprojekt- och satsningar kring lärcentrum. Inte minst med tanke på de slutsatser och möjliga inriktningar på kommande genomförandeprojekt som prövats med deltagarna i förstudieprojektens senare skeden. Inventerar behov, förankrar och sprider kännedom och kunskap

Utöver de möten som redovisats ovan och som bedömts ha den största effekten vad gäller spridning av resultat kommer en särskild rapportering att tas fram till de myndigheter och organisationer som är involverade i den samverkan som sker inom området kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Projektresultaten avses även att spridas i andra sammanhang som bedöms vara relevanta.

Uppföljning och utvärdering

Hur har extern utvärderare konkret bidragit till projektarbetet? Hur har ni själva arbetat med uppföljning och utvärdering i projektet? På vilket sätt har det varit ett stöd för projektverksamheten?

Förstudierna har inte haft någon extern utvärderare. Däremot har de externa resurser som Myndigheten för yrkeshögskolan upphandlat bidragit till gemensamma reflektioner över exempelvis genomförande av och resultat av aktiviteter i arbetet med förstudierna. Den sammanhållande funktion som förstudie Projektsamordning haft, har också inneburit en kunskapsöverföring mellan, och kunskapsutveckling hos deltagande myndigheter samt till externa aktörer.

I enlighet med projektansökans beskrivning för arbetet med utvärdering av förstudierna har uppföljning skett löpande och inom de aktiviteter som bedrivits. Uppföljning har skett bland annat vid de veckovisa gemensamma träffarna och enskilt av de personella resurser som budgeterats för projektarbetet, även detta i linje med hur projektgenomförandet ursprungligen planerats.

Den löpande uppföljningen och utvärderingen har varit ett stöd i projektet genom att den har bidragit till att förtydliga vilka aktiviteter som genomförts och vad som har uppnåtts inom ramen för dessa. Därigenom har det både blivit tydligt för projektet vilka metoder och arbetssätt som förefaller vara framgångsrika i olika sammanhang, samt vad som återstår att göra för att nå resterande delar av projektets totala målbild. På så sätt har uppföljningen varit en vägvisare för nästa steg och planeringen av de fortsatta aktiviteterna under genomförandets gång.

Utvärderingen har dels handlat om att bedöma huruvida projektet uppnått sina övergripande mål och syften, dels om de metoder och arbetssätt som tillämpats varit ändamålsenliga. En del i detta är att bedöma om organiseringen av arbetet med gemensam planering och genomförande har skapat ett mervärde som även återspeglas i resultaten.

Referensgruppsmöten och det gemensamma förankringsseminariet är exempel på då utvärderingen har undersökt deltagande samverkansaktörers och andra aktörers bedömning av projektgenomförandet och de preliminära resultaten. I synnerhet arbetet med referensgrupperna kan beskrivas som ett exempel på det.

Referensgruppsmötena har lagts upp på ett sätt där slutsatser om behov, utmaningar och möjligheter från ett referensgruppsmöte har summerats och vid nästkommande referensgruppsmöte har dessa igen testats mot gruppen som har fått nyansera och utveckla bilden. På så vis har en slags formativ utvärdering och validering av resultat skett löpande i projektets genomförande.

Därtill har den löpande interna diskussionen på projektmötena haft fokus på framdrift. Avstämningarna med projektägarna har även varit en central del av projektets eget arbete med utvärdering. Vid dessa avstämningarna har förstudierna fått möjlighet att redogöra för projektarbetets status och förutsättningar för måluppfyllelse, samt fått återkoppling på detta från projektägarnas håll. På så sätt har de utvärderande inslagen varit ett stöd i projektarbetet likt arbetet med uppföljning, genom att visa vägen för nästa steg och de fortsatta prioriteringarna.

Förstudie Projektsamordning har även utfört en samlad utvärdering, som ett sätt att bedöma huruvida förstudierna samlat uppnått de resultat och effekter som utlysningen omfattar. I den utvärderingen har även ingått resultat från uppföljning och utvärdering som utförts inom ramen för förstudierna gemensamt.

Uppföljningen visar att varje förstudie har i det väsentligaste nått sina mål. Några avsteg avseende tilltänkta aktiviteter kan konstateras gemensamt. Utifrån en tidig initial kartläggning var ambitionen att både arbetsgivare och studerande eller potentiella studerande kunna utgöra intressenter i förstudierna. När den övergripande arbetsgruppen dels enats om en intressentanalys, dels koordinerat syftet med användningen av intressenter i referensgrupperna, så konstaterades dock att arbetsgivar- och studerandeperspektivet inte var i fokus för dessa förstudier. Arbetsgruppen valde därför att inte involvera dessa grupper. Den aktivitet som i ansökan för både förstudie Kartläggning samt förstudie Styrning beskrevs som att ta fram frågeställningar till en enkät genomfördes inte. Däremot har ett motsvarande arbete påbörjats inom ramen för den kartläggning och de dialoger som har genomförts. Detta val medförde en fördjupad förståelse för syftet med förstudien och möjliggjorde en utvecklad dialog och förankring som bidrog till att syfte och mål med förstudierna lättare kunde nås.

Användande av resultat

Beskriv hur ert projektresultat helt eller delvis kommer att användas i ordinarie verksamhet och i befintliga strukturer. Om implementering uteblir - beskriv varför? Hur har ni arbetat för att resultaten tas om hand?

I enlighet med förstudiernas övergripande mål och syfte är fokus inte implementering, utan snarare förankring av och möjliggörande för kommande genomförandeprojekt eller andra utvecklingsarbeten avseende lärcentrumverksamhet.

Projektet har regelbundet arbetat med för området relevanta aktörer och intressenter – särskilt genom referensgrupperna – för att sprida kunskap och kännedom om vad som görs och prövas i de olika förstudieprojekten. Detta kan även ses som en kommunikationsinsats riktad till aktörer som potentiellt skulle kunna vara lämpliga att driva och/eller medverka i kommande genomförandeprojekt för utveckling av lärcentrum.

Med andra ord kan projektets löpande arbete med kommunikation och förankring även ses som ett sätt att rigga för att projektets resultat ska förvaltas efter förstudieprojektets avslut. Inte minst med tanke på de slutsatser och möjliga inriktningar på kommande genomförandeprojekt som prövats med referensgruppsdeltagarna i förstudieprojektets senare skeden.

En särskild rapportering kommer att göras till de myndigheter och organisationer som är involverade i den samverkan som sker inom området kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Kommentarer och tips

Vilka tips vill ni delge framtida projekt? Vad gick bra och varför? Vad gick mindre bra och varför?

Det har varit en utmaning att å ena sidan bedriva fem separata förstudier där samtliga förstudier på ett eller annat sätt hänger ihop, men ändå ska bedrivas som separata delar. Utmaningen handlar om att fokusera på framdrift i de enskilda förstudierna med sina olika inriktningar och samtidigt samordna och hålla samman arbetet för att skapa förutsättningar för samsyn och helhetsperspektiv.

En av förstudierna, Projektsamordning, har haft som uppgift att facilitera arbetet med samordning och gemensamma aktiviteter. Det har varit en utmaning att integrera aktiviteterna mellan förstudierna utan att det har föranlett merarbete för respektive förstudie. Å andra sidan kan vi konstatera att det har varit positivt och fördelaktigt att ha olika fokus vid de olika referensgruppssamtalen.

Förutsättningen som fem separata förstudier har bidragit till har samtidigt gynnat möjligheten att koncentrera sig på enskilda frågor med ett väl utvecklat resultat som följd. Vi har också hållit samman de olika förstudierna så att förstudie Kartläggning och förstudie Tillgänglighet hade gemensamma referensgruppssamtal eftersom dessa två hade nära kopplingar. Detsamma gällde även för förstudie Styrning och förstudie Samverkan.

Vid uppföljning av arbetet med förstudierna har det också framkommit att det har upplevts som att förstudierna under projektiden har arbetat ihop sig, vilket också gynnar ett framtida arbete. Den sammanhållande funktion som förstudie Projektsamordning haft har inneburit en kunskapsöverföring mellan, och kunskapsutveckling hos deltagande myndigheter samt till externa aktörer. Genom att flera myndigheter och organisationer arbetat tillsammans har framstått som positivt gentemot de aktörer och intressenter som deltagit i referensgruppssamtal och förankringsseminarium. De myndigheter som har drivit förstudierna upplever att de har fått ett positivt gensvar från berörda aktörer och att genomförandet av förstudierna genererat ett intresse och engagemang bland de aktörer som deltagit.

De lärdomar som vi vill skicka med är att:

- kunskapsöverföringen mellan förstudier är av stor betydelse för att ta tillvara resultat och skapa förutsättningar för kunskapsutveckling och helhetsperspektiv,
- tid behöver avsättas för gemensamma möten och diskussioner för att skapa samsyn och gemensam kunskapsuppbyggnad och
- arbete som sker gemensamt mellan flera organisationer och myndigheter bidrar till kvalitet genom att olika kompetenser och perspektiv tas till vara.

Kontaktperson för ytterligare information:

Namn: David Olsson
Telefon: 0733773810
E-post: david.olsson@skolverket.se

Underskrift projektansvarig / projektledare:

Datum: Namnteckning

Namnförtydligande

Skicka även dokumentet till projektets ansvarige samordnare på Svenska ESF-rådet via e-post

Bedömning av slutrapport

Motivering till bedömning

Bedömningsdatum

0000-00-00 00:00:00

Samordnare som bedömt slutrapport